

Zdravotní pojištění

zaměstnavatelů,
zaměstnanců a OSVČ

s komentářem
a příklady

11. aktualizované vydání

EDICE PRÁCE | MZDY | POJIŠTĚNÍ

2022

Případné zásadní legislativní změny, k nimž dojde v období mezi jednotlivými vydáními, budou ošetřeny formou vkládané aktualizace, která bude po dobu prodejnosti publikace volně ke stažení na www.anag.cz. Nutnost aktualizace posuzuje na základě legislativních změn výhradně autor ve spolupráci s nakladatelstvím. Aktualizace však v žádném případě nemohou nahradit nová vydání knihy.

Aktualizaci zašleme zdarma na vyžádání

anag@anag.cz, tel.: 585 757 411

Obsah

Úvod	9
Používané zkratky	10
1. Právní předpisy a hlavní změny pro rok 2022	11
1.1 Právní předpisy	11
1.2 Popis hlavních změn	11
1.2.1 Sjednocení definic u OSVČ	11
1.2.2 Bagatelní výše dluhu a přeplatku	12
1.2.3 Milostivé léto	12
1.2.4 Penále	12
1.2.5 Paušální daň	13
1.2.6 Cizinecké zákony	13
1.2.7 Dopady onemocnění covid-19	14
1.3 Parametrické změny	14
1.3.1 Zvýšení minimální mzdy	14
1.3.2 Minimum u OSVČ	15
1.3.3 Vyměřovací základ státu	15
1.3.4 Započitatelný příjem	15
2. Základní pojmy	16
2.1 Účel zdravotního pojištění	16
2.2 Účast na zdravotním pojištění	16
2.3 Dlouhodobý pobyt v cizině	17
2.4 Zvláštní případy vzniku a zániku pojištění	21
2.5 Volba zdravotní pojišťovny	22
2.5.1 Obecná pravidla pro volbu zdravotní pojišťovny	23
2.5.2 Aktuální seznam zdravotních pojišťoven	24
2.6 Průkaz pojištěnce	25
3. Pojištěnci, oznamovací povinnost	26
3.1 Základní povinnosti pojištěnců	26
3.2 Oznamovací povinnost pojištěnců	26
3.3 Nesplnění oznamovací povinnosti při plnění Nařízení Rady	27
3.4 Místní příslušnost ve zdravotním pojištění	30
3.5 Formuláře pro pojištěnce	30
4. Plátcí pojistného	31

5. Placení pojistného.....	31
5.1 Výše pojistného, zaokrouhlování.....	31
5.2 Rozhodné období.....	32
5.3 Způsob platby pojistného	32
5.4 Přepočet kurzu.....	33
5.5 Variabilní symbol a číslo účtu	34
5.6 Splatnost pojistného.....	35
5.7 Evropská unie	36
5.7.1 Základní pojmy.....	36
5.7.2 Vynětí ze zdravotního pojištění.....	39
5.7.3 Základní principy.....	40
5.7.4 Výdělečná činnost občanů ČR v zemích EU	42
5.7.5 Výdělečná činnost osob ze zemí EU v ČR	43
5.8 Pořadí plateb	45
5.9 Přeplatek pojistného.....	45
6. Zaměstnavatelé a zaměstnanci	46
6.1 Zaměstnavatel	46
6.2 Okruh zaměstnanců ve zdravotním pojištění	47
6.3 Výjimky, kdy se nejedná o zaměstnance	47
6.4 Přihlášení zaměstnavatele	51
6.5 Oznamovací povinnost zaměstnavatele	54
6.6 Kódy používané zaměstnavatelem.....	58
6.6.1 Kódy pro přihlášení a odhlášení zaměstnance	58
6.6.2 Kódy pro oznámení skutečností rozhodných pro platbu pojistného státem	58
6.6.3 Kódy pro provádění oprav.....	60
6.7 Přehled zaměstnavatele	60
6.8 Povinnosti zaměstnavatele	62
6.8.1 Oznamovací povinnost, registrace.....	62
6.8.2 Záznamy o pracovních úrazech, přírážky k pojistnému.....	62
6.8.3 Souhrn povinností	63
6.9 Odvod pojistného za zaměstnance – obecné zásady.....	63
6.9.1 Zaměstnavatel – plátce pojistného.....	63
6.9.2 Srážka pojistného zaměstnance	64
6.9.3 Vyměřovací základ zaměstnance	64
6.9.4 Minimální vyměřovací základ	64
6.9.5 Splatnost pojistného, rozhodné období.....	65
6.9.6 Maximální vyměřovací základ.....	65

6.10	Zaokrouhlování	65
6.11	Zaměstnanci ve zdravotním pojištění	65
6.11.1	Pracovní poměr	65
6.11.2	Zaměstnanci činní na základě dohody o pracovní činnosti	66
6.11.3	Dohoda o provedení práce	68
6.11.4	Osoby ve služebním poměru	70
6.11.5	Členové družstev	70
6.11.6	Společníci a jednatelé společností s ručením omezeným a komanditisté komanditních společností	72
6.11.7	Členové zastupitelstev územních samosprávných celků	72
6.11.8	Dobrovolní pracovníci pečovatelské služby	73
6.11.9	Osoby ve výkonu zabezpečovací detence nebo vazby nebo osoby ve výkonu trestu odnětí svobody zařazené k pravidelnému výkonu prací	73
6.11.10	Pracovníci v pracovním vztahu uzavřeném podle cizích právních předpisů	73
6.11.11	Členové statutárních orgánů a dalších orgánů právnických osob	74
6.11.12	Další případy zaměstnání	75
6.12	Kdo není považován za zaměstnance	75
6.13	Vyměřovací základ zaměstnance	76
6.14	Započitatelnost příjmů do vyměřovacího základu	77
6.14.1	Příjmy po skončení zaměstnání	77
6.14.2	Příjmy v pracovním vztahu uzavřeném podle cizích právních předpisů	77
6.14.3	Příklady k započitatelnosti plnění	77
6.15	Úpravy vyměřovacího základu	79
6.16	Minimální vyměřovací základ zaměstnance	79
6.16.1	Stanovení minimálního vyměřovacího základu	80
6.16.2	Pojištěnci, kteří nemají stanoven minimální vyměřovací základ	80
6.16.3	Snížení minimálního vyměřovacího základu	81
6.16.4	Doplatek do minimálního vyměřovacího základu	82
6.16.5	Obecně platné zásady pro řešení minimálního vyměřovacího základu	84
6.17	Zaměstnanci, za které je plátcem pojistného i stát	84
6.17.1	Oznamovací povinnost a minimální vyměřovací základ	85
6.17.2	Odpočet	85
6.18	Pracovní volno bez náhrady příjmu	87

6.19	Zápočet přeplatku v aktuálním měsíci	88
6.19.1	Přečerpaná dovolená.....	89
6.19.2	Náborový příspěvek	90
6.20	Maximální vyměřovací základ u jednoho zaměstnavatele	91
6.21	Souběh zaměstnání se samostatnou výdělečnou činností.....	91
6.22	Příklady výpočtu pojistného u zaměstnanců	91
6.23	Povinnosti spojené se zaměstnáváním zaměstnanců z EU.....	94
7.	Stát plátcem pojistného.....	95
7.1	Vyměřovací základ, odpočet a pojistné osob, za něž pojistné hradí stát	95
7.2	Oznamovací povinnost	95
7.2.1	Nezaopatřené dítě.....	96
7.2.2	Poživatel důchodu	98
7.2.3	Příjemce rodičovského příspěvku	99
7.2.4	Žena na mateřské a osoba na rodičovské dovolené	99
7.2.5	Uchazeč o zaměstnání	99
7.2.6	Osoba pobírající dávku pomoci v hmotné nouzi a osoba s ní společně posuzovaná.....	99
7.2.7	Osoba, která je závislá na péči jiné osoby a osoba pečující	100
7.2.8	Osoba ve výkonu trestu odnětí svobody.....	100
7.2.9	Mladistvý umístěný ve školském zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy	100
7.2.10	Příjemci penze z doplňkového penzijního spoření.....	100
7.2.11	Souběh kategorií.....	101
7.3	Zvláštní případy, kdy je plátcem pojistného stát.....	101
7.3.1	Osoba důchodového věku	101
7.3.2	Celodenní osobní a řádná péče o děti	101
7.3.3	Manželé státních zaměstnanců v zahraničí.....	102
7.3.4	Doktorandi starší 26 let.....	102
7.3.5	Další skupiny osob, za něž hradí pojistné stát	103
8.	Osoby samostatně výdělečně činné.....	104
8.1	Povinnosti OSVČ	104
8.2	Vyměřovací základ a pojistné OSVČ	105
8.2.1	Nemoc u OSVČ	106
8.2.2	Minimální vyměřovací základ	107
8.2.3	Osoby, za které platí pojistné i stát.....	108
8.3	Paušální daň.....	108

8.4	Příklady placení pojistného OSVČ v roce 2022	108
8.5	Přehled OSVČ.....	110
8.6	Zálohy na pojistné.....	116
8.7	Cizinci – OSVČ	120
9.	Osoby bez zdanitelných příjmů	121
9.1	Splatnost pojistného.....	121
9.2	Příklady OBZP	121
10.	Děti cizinců.....	122
11.	Sankce, splátkové kalendáře a přeplatky	123
11.1	Pokuty.....	123
11.1.1	Zaměstnavatelé	123
11.1.2	Osoby samostatně výdělečně činné.....	125
11.1.3	Osoby bez zdanitelných příjmů	125
11.2	Obecné zásady způsobu ukládání pokut	126
11.3	Podání odvolání do platebního výměru	126
11.4	Penále	126
11.5	Splátkové kalendáře ve zdravotním pojištění	127
11.6	Vracení přeplatku ve zdravotním pojištění	129
11.6.1	Zaměstnavatelé	129
11.6.2	Osoby samostatně výdělečně činné.....	130
11.6.3	Osoby bez zdanitelných příjmů	130
11.6.4	Zaměstnanci	130
12.	Vybraná ustanovení	131
12.1	Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů	131
12.2	Zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na veřejné zdravotní pojištění, ve znění pozdějších předpisů	155

Úvod

Tato publikace je zaměřena na oblast veřejného zdravotního pojištění a vychází z legislativního stavu platného k 1. únoru 2022. V tomto aktualizovaném vydání jsou zohledněny všechny podstatné změny za období posledních dvou let včetně úprav platných pro období pandemických opatření.

V období posledních dvou let došlo k několika důležitým změnám, které mají souvislost s daňovou oblastí (nový režim paušální daně, změny lhůt v daňovém řádu), ale i v samotné oblasti zdravotního pojištění (úprava osobního rozsahu při novelizaci cizineckých zákonů, zjednodušení definic u OSVČ a další novinky přijaté správnou novelou).

V období pandemie covid-19 byly přijaty i legislativní změny, které byly připraveny velmi nedbale nebo nepromyšleně, čímž vznikla řada aplikačních nejasností (např. prominutí záloh OSVČ v roce 2020, změna penalizace v roce 2022 nebo akce „Milostivé léto“ z přelomu roků 2021 a 2022). Období to bylo velmi poučné, ale nebude jistě nikomu vadit, když bude následovat určité uklidnění jak v oblasti legislativní, tak v oblasti zdravotní.

Autor Vám přeje příjemné čtení a hodně praktických poznatků.

Tomáš Červinka

1. Právní předpisy a hlavní změny pro rok 2022

1.1 Právní předpisy

Veřejné zdravotní pojištění upravují především dva klíčové zákony:

- **zákon č. 48/1997 Sb.**, o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o veřejném zdravotním pojištění“ nebo „ZVZP“),
- **zákon č. 592/1992 Sb.**, o pojistném na veřejné zdravotní pojištění, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pojistném na zdravotní pojištění“ nebo „ZPZP“).

Pro oblast fungování zdravotních pojišťoven mají nemalou roli zákony upravující fungování zdravotních pojišťoven:

- **zákon č. 551/1991 Sb.**, o Všeobecné zdravotní pojišťovně České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a
- **zákon č. 280/1992 Sb.**, o resortních, oborových, podnikových a dalších zdravotních pojišťovnách, ve znění pozdějších předpisů.

Důležitou roli hrají také nařízení EU pro oblast zdravotního pojištění a sociálního zabezpečení a mezinárodní předpisy. Jde zejména o tyto předpisy:

- **nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 a**
- **prováděcí nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009**

(dále jen pod společným označením „Nařízení Rady“).

1.2 Popis hlavních změn

Tato kapitola přináší souhrn nejpodstatnějších legislativních změn, které nabyly účinnosti v posledních dvou letech – mezi roky 2020 a 2022. Aktuální parametrické změny jsou poté předmětem následující samostatné podkapitoly.

1.2.1 Sjednání definic u OSVČ

V roce 2022 začala platit výrazně jednodušší pravidla pro OSVČ v oblasti definice pojmu OSVČ a stanovení jejich vyměřovacího základu. Vymezení okruhu OSVČ přinesl od 1. ledna 2022 zákon č. 371/2021 Sb., který bývá pojmenován jako „správní“ novela. Touto novelou došlo ke zjednodušení definice OSVČ podle § 5 písm. b) ZVZP. Pro účely zdravotního pojištění se tak za OSVČ považuje osoba vykonávající činnost, ze které plynou příjmy ze samostatné činnosti podle ZDP. Dále se za OSVČ považují i spolupracující osoby. Došlo tak k ukončení dosavadních pochybností o zařazení (či nezařazení) některých skupin pojištěnců mezi OSVČ. Ve většině případů byla i dosavadní velmi rozsáhlá definice jasná a postihovala takřka shodný okruh osob.

Příklad 4

Pojištěnec podal Prohlášení ke dni 1. září 2021, kdy skutečně odcestoval do zahraničí. Pobyt v cizině měl skončit v dubnu 2022. Z důvodu nejistoty při pandemii covid-19 ukončil pobyt již v průběhu prosince 2021.

Pobyt v zahraničí netrval déle než 6 kalendářních měsíců. Zdravotní pojišťovna zpětně předepíše pojistné včetně penále.

Dlouhodobý pobyt v cizině nelze aplikovat v případě osoby, která je výdělečně činná v některém ze států EU, EHP (Norsko, Island, Lichtenštejnsko) nebo ve Švýcarsku (Velká Británie má v tomto směru aktuálně nejasné postavení, které odpovídá přibližně postavení např. Švýcarska). Na takovou osobu se v plném rozsahu vztahují předpisy, které jsou součástí Nařízení Rady, a to bez ohledu na délku pobytu. Podobná omezení mohou nastat v případech, které jsou řešeny některou z platných mezinárodních smluv ve zdravotním pojištění (např. Japonsko, Srbsko, Turecko, USA atd.).

2.4 Zvláštní případy vzniku a zániku pojištění

U osob s trvalým pobytem v ČR, které nemohly v minulosti využít ustanovení umožňující vynětí ze zdravotního pojištění podle předchozí podkapitoly z důvodu historické absence této možnosti, vzniká povinná účast na veřejném zdravotním pojištění i povinnost platit pojistné až dnem návratu z ciziny. Jde především o případy, kdy pobyt v cizině trval před 1. červencem 1993. Pobyt v cizině v uvedeném období jsou takové osoby povinny zdravotní pojišťovně doložit.

V praxi se vyskytují také případy, kdy má osoba evidován trvalý pobyt v ČR, ale fakticky pobývá mimo její území (nikoliv však na území EU nebo dalších smluvních států, kdy se postupuje v souladu s mezinárodní smlouvou) a tuto skutečnost prokazatelně doloží příslušné zdravotní pojišťovně. V takových případech lze pojištění této osobě v ČR ukončit. Tento krok (podobně jako vynětí při dlouhodobém pobytu v cizině podle *podkapitoly 2.3*) nelze uplatnit zpětně. Ke zpětnému ukončení pojištění je možno přistoupit jen ve výjimečných situacích (např. administrativní chyba, prokázaná chyba zdravotní pojišťovny apod.), a to jen v případě, kdy v ČR nebyla čerpána žádná zdravotní péče.

Nastane-li důvod ke vzniku pojištění v době pobytu v cizině (např. administrativní získání trvalého pobytu pro osoby, které v ČR nikdy nebydlely – např. sloučení rodiny, návrat do vlasti, humanitární důvody), vzniká pojištění (povinnost hradit pojistné) až po faktickém vstupu na území ČR. Podobně lze postupovat i v případě, kdy vznikne zaměstnání u českého zaměstnavatele u cizince, který nikdy nevstoupil na území ČR.

třetin zaměstnavatel (pokud není stanoveno jinak) – v tomto případě by bylo zaměstnanci sraženo 700 Kč a zaměstnavatel by doplatil 1 400 Kč.

Pokud by docházelo k samostatnému zaokrouhlování dílčích částí vyměřovacího základu, došlo by k odlišnému výpočtu. Nesprávný je např. výpočet, kdy by se vyměřovací základ zaměstnance rozdělil na třetinu (5 185,17) a dvě třetiny (10 370,33) a z každé by se zaokrouhlil vyměřovací základ (5 186 Kč a 10 371 Kč) a počítalo pojistné pro zaměstnance – 700,11 – po zaokrouhlení 701 Kč a pro zaměstnavatele 1 400,085 – po zaokrouhlení 1 401 Kč. Tímto chybným postupem by bylo pojistné o 2 Kč vyšší.

5.2 Rozhodné období

Rozhodným obdobím, z něhož se zjišťuje vyměřovací základ, je **kalendářní měsíc**, za který se platí pojistné. U OSVČ je rozhodným obdobím **kalendářní rok**, za který se platí pojistné. U novorozence je rozhodným obdobím období ode dne jeho narození do konce kalendářního měsíce, v němž dovršil 60 dnů věku.

Význam stanovení rozhodného období spočívá ve dvou aspektech:

- stanovení období, za které se platí pojistné – neprovádějí se korekce za delší období,
- stanovení poměrné části výpočtu vyměřovacího základu (pojistného) – při ročním rozhodném období je nejkratší poměrnou částí kalendářní měsíc a při měsíčním rozhodném období jde o kalendářní den.

V případě, že je rozhodné období stanoveno v délce jednoho měsíce, není nutné provádět platbu záloh a roční zúčtování u zaměstnanců a OBZP ani platby státu. V některých situacích (např. souběh více zaměstnání, opožděná oznámení zaměstnanců aj.) by bylo užitečné provádět roční zúčtování i u zaměstnanců. Podle současné legislativy je nutné veškeré odvody vyřešit v rámci příslušného kalendářního měsíce.

5.3 Způsob platby pojistného

Pojistné, zálohy, penále, pokuty, nedoplatky a přírážky k pojistnému se platí v české měně a platbu v jiné měně nelze provést.

V ustanovení § 17 odst. 1 ZPZP je stanoveno, že pojistné se platí v české měně:

- a) na účet zdravotní pojišťovny vedený u poskytovatele platebních služeb,
- b) vyplacením v hotovosti zaměstnanci příslušné zdravotní pojišťovny pověřenému přijímat pojistné.

V souladu se zákonem o rozpočtových pravidlech lze za jediného poskytovatele platebních služeb oprávněného přijímat platby pojistného na zdravotní pojištění považovat ČNB.

Podle navazujícího odst. 2 výše citovaného ustanovení se za den platby pojistného považuje:

- a) v případě placení na účet zdravotní pojišťovny vedený u poskytovatele platebních služeb den, kdy dojde k připsání pojistného na účet poskytovatele platebních služeb zdravotní pojišťovny,

- u zahraniční fyzické osoby místo podnikání,
- u zaměstnavatele ze zemí EU, EHP a Švýcarska jeho zahraniční sídlo.

Zaměstnáním se pro účely zdravotního pojištění rozumí činnost zaměstnance (viz následující podkapitola), ze které mu plynou od zaměstnavatele příjmy ze závislé činnosti zdaňované podle § 6 ZDP. Činnost je chápána nikoliv jen v pracovním slova smyslu, ale ve smyslu výkonu činností, za které jsou vypláceny příjmy zdaňované jako závislá činnost.

6.2 Okruh zaměstnanců ve zdravotním pojištění

Za **zaměstnance** se pro účely zdravotního pojištění považuje **fyzická osoba, které plynou nebo by měly plynout příjmy ze závislé činnosti** (podle § 6 ZDP). Pro účely plnění oznamovací povinnosti je pro jednotlivé případy zaměstnání stanoven den, který se považuje za den nástupu do zaměstnání (den vzniku povinnosti zaměstnavatele hradit pojistné za zaměstnance), a také den, kterým skončilo zaměstnání (den zániku povinnosti zaměstnavatele hradit pojistné za zaměstnance). V konkrétních případech je také uvedeno, kdy platí výjimka a nejedná se o zaměstnance.

Příklad

Česká společnost jmenuje jednatele, který bude svou funkci vykonávat pouze v cizině (v nesmluvním státě – Rusku). Je česká společnost v tomto případě povinna tohoto jednatele přihlásit ke zdravotnímu pojištění a platit pojistné z vyplacených odměn? Považuje se takový vztah za zaměstnání?

Bez ohledu na způsob zdanění příjmů cizího jednatele nemusí být takový zaměstnanec přihlášen, pokud bude nepřetržitě pobývat v cizině. Povinnost hradit pojistné by vznikla až při vstupu na území ČR. V tomto případě nehraje roli daňová rezidentura (tedy otázka, zda jde o daňového nerezidenta), ale dlouhodobý pobyt v cizině (viz podkapitoly 2.3 a 2.4).

Příjmy daňového nerezidenta mohou být zdaňovány v ČR a zaměstnání může vzniknout. Odvod pojistného se v takovém případě odvozuje podle vztahu zaměstnavatele k českým předpisům. Pojistné v ČR by se nemuselo odvádět např. u zaměstnance činného nepřetržitě v nesmluvním státě nebo u zaměstnance, který podléhá odvodovým předpisům ve smluvním státě.

6.3 Výjimky, kdy se nejedná o zaměstnance

Zákon stanovuje několik výjimek, kdy zaměstnancem není osoba, které plynou nebo by měly plynout příjmy podle § 6 ZDP. Těchto výjimek je v současné době v zákoně vyjmenováno celkem sedm. Určitou analogii k těmto výjimkám lze najít u sociálního zabezpečení u pojmu zaměstnání malého rozsahu a samostatné výjimky u dohod o provedení práce. Nejde však o shodné řešení. Taxativní výčet výjimek pro zdravotní pojištění je následující.

❑ Členové družstev, kteří nejsou v pracovněprávním vztahu k družstvu

Ze zdravotního pojištění je jako zaměstnanec vyloučen člen družstva, který není v pracovněprávním vztahu k družstvu, ale vykonává pro družstvo práci, za kterou je jím odměňován, a který v kalendářním měsíci nedosáhl započitatelného příjmu (částky 3 500 Kč). Za práci pro družstvo lze považovat i výkon funkce v družstvu.

Příklad 1

Člen družstva není v pracovněprávním vztahu k družstvu, ale vykonává pro družstvo práci a jeho odměna činí 3 500 Kč měsíčně.

Tím je dosaženo započitatelného příjmu a pro účely zdravotního pojištění je člen družstva považován za zaměstnance s povinností odvodu pojistného.

Příklad 2

Předseda družstva obdrží v březnu odměnu ve výši 10 000 Kč. V ostatních měsících žádnou odměnu neobdrží.

Zaměstnání vzniká pouze v měsíci, kdy je zúčtován příjem 3 500 Kč a vyšší. V březnu bude předseda přihlášen k platbě pojistného a družstvo za něj odvede pojistné (viz také podobný příklad 5 v podkapitole 6.3).

❑ Členové družstev, kteří jsou v pracovněprávním vztahu k družstvu

Při souběžném vztahu člena družstva a pracovněprávního vztahu (nerozlišuje se, o jaký typ vztahu jde; může jít např. o dohodu o provedení práce) neplatí výše popsaná výjimka a zaměstnání člena družstva vzniká bez omezení výše příjmu. U členů družstev, kteří jsou v pracovněprávním vztahu k družstvu a mimo pracovněprávní vztah vykonávají pro družstvo práci, za kterou jsou jím odměňováni (podobně jako členové družstva s příjmem 3 500 Kč a vyšším), se za den nástupu zaměstnance do zaměstnání považuje den počátku práce pro družstvo a za den ukončení zaměstnání se považuje den skončení členství v takovém družstvu. Zpravidla se však účast z titulu pracovněprávního vztahu a z titulu výkonu práce pro družstvo, za kterou jsou jím odměňováni, bude překrývat a oba vztahy se budou posuzovat souhrnně.

Příklad

Předsedovi a místopředsedovi družstva byla v prosinci přiznána odměna 3 000 Kč. Předseda nemá pracovněprávní vztah k družstvu, místopředseda má uzavřenu dohodu o provedení práce.

Předseda nebude v prosinci považován za zaměstnance, protože se na něj vztahuje výjimka podle předchozího odstavce. Místopředseda bude z dosaženého příjmu odvádět pojistné na zdravotní pojištění.

nezapočítávají ostatní dny v měsíci. Minimální vyměřovací základ (MVZ) se krátí na poměrnou část odpovídající počtu kalendářních dnů. V tomto případě:

$$MVZ = 16\,200 \times 5 : 28 = 2\,892,86 \text{ Kč}$$

Minimální pojistné (POJ) činí:

$$POJ = 2\,892,86 \text{ Kč} \times 13,5\% = 391 \text{ Kč (po zaokrouhlení)}$$

Zaměstnavatel je povinen odvést na účet příslušné zdravotní pojišťovny minimálně 391 Kč. Pokud bude dosažený příjem zaměstnance nižší, půjde o doplatek do minimálního vyměřovacího základu, který je blíže popsán v následující podkapitole 6.16.4.

6.16.4 Doplatek do minimálního vyměřovacího základu

Pokud je vyměřovací základ zaměstnance nižší než minimální vyměřovací základ, je zaměstnanec povinen doplatit zdravotní pojišťovně prostřednictvím svého zaměstnavatele pojistné ve výši 13,5 % z rozdílu těchto základů. Má-li zaměstnanec více zaměstnavatelů, je povinen provést doplatek pojistného prostřednictvím toho zaměstnavatele, kterého si zvolí. Je-li vyměřovací základ nižší z důvodů překážek v práci na straně zaměstnavatele (§ 207 až § 209 ZP), je tento rozdíl povinen doplatit zaměstnavatel. Pokud je vyměřovací základ zaměstnance nižší nejen z důvodu překážek v práci na straně zaměstnavatele, doplácí zaměstnanec takovou část rozdílu, která není způsobena překážkami na straně zaměstnavatele, a zbývající část doplácí zaměstnavatel.

Příklad 1

Dne 14. března 2022 nastoupil do zaměstnání zaměstnanec na zkrácený pracovní úvazek (žádný další příjem nemá) a za odpracované dny měsíce března mu byl zúčtován hrubý příjem ve výši 7 000 Kč. Jde o zaměstnance, na nějž se vztahuje ustanovení o povinnosti odvodu pojistného alespoň z minimálního vyměřovacího základu.

V tomto případě nemusí být pojistné na zdravotní pojištění za březen 2022 odvedeno z aktuální celkové výše minimální mzdy. Minimální vyměřovací základ bude krácen v návaznosti na počet kalendářních dnů trvání zaměstnání v tomto kalendářním měsíci. Výše minimálního vyměřovacího základu (MVZ) činí:

$$MVZ = 16\,200 \text{ Kč} \times 18 : 31 = 9\,406,45 \text{ Kč}$$

Tato částka je vyšší než příjem zaměstnance v tomto měsíci (7 000 Kč), proto musí zaměstnanec prostřednictvím zaměstnavatele provést doplatek.

Při sazbě 13,5 % z částky 9 406,45 Kč musí zaměstnavatel zaplatit za zaměstnance pojistné zdravotní pojišťovně, u které je zaměstnanec pojištěn, ve výši 1 270 Kč (po zaokrouhlení). S ohledem na příjem zaměstnance činí výše odvodu pojistného z jeho hrubé mzdy částku 945 Kč (13,5 % ze 7 000 Kč). Jedna třetina (315 Kč) bude sražena zaměstnanci z příjmu, zbývající dvě třetiny (630 Kč) pak zaplatí zaměstnavatel ze svých prostředků.

Stále však ještě není zabezpečen odvod pojistného ze zákonného minima, tedy přesněji z poměrné části minimálního vyměřovacího základu (viz výše). Zaměstnavatel musí provést doplatek pojistného ve výši 13,5 % z rozdílové částky 2 406,45 Kč, tj. 325 Kč. Tento doplatek platí podle zákona zaměstnanec (zaměstnavatel jej srazí zaměstnanci), na zaměstnavatele by povinnost jeho úhrady přešla pouze za situace, kdy by byl vyměřovací základ nižší z důvodů překážek na straně zaměstnavatele (ve smyslu § 207 až § 209 ZP).

6.20 Maximální vyměřovací základ u jednoho zaměstnavatele

Maximální vyměřovací základ ve veřejném zdravotním pojištění není stanoven.

6.21 Souběh zaměstnání se samostatnou výdělečnou činností

Při souběhu zaměstnání se samostatnou výdělečnou činností musí plátce pojistného určit, která z výdělečných činností je hlavním zdrojem příjmů. V případě, že se jedná o zaměstnání, nevzniká povinnost hradit zálohy na pojistné z titulu samostatné výdělečné činnosti a při podání přehledu OSVČ za dané rozhodné období je se zdravotní pojišťovnou řešen doplatek nebo přeplatek pojistného na základě skutečných příjmů a výdajů (nemusí být dodržen minimální vyměřovací základ určený OSVČ). V případě, že hlavním zdrojem příjmů je samostatná výdělečná činnost, nemusí taková osoba v zaměstnání dodržet minimální vyměřovací základ v příslušném rozhodném období pro zaměstnance. Určení hlavního zdroje příjmů je provedeno prohlášením OSVČ podáním Přehledu, informováním zaměstnavatele (např. čestné prohlášení) nebo v rámci plnění oznamovací povinnosti na příslušném formuláři (Příhláška a evidenční list pojištěnce).

6.22 Příklady výpočtu pojistného u zaměstnanců

V této kapitole jsou uvedeny příklady v obecné podobě – tj. bez konkrétních částek. Místo číselných údajů jsou použity zkratky. Jde o příklady, které mají vesměs nadčasovou platnost a lze je použít jako ilustraci případů probraných v celé této kapitole. Některé z příkladů byly již v konkrétní a modifikované podobě použity u konkrétních témat.

Zkratky používané v následujících příkladech:

- D** – počet dnů kalendářního měsíce,
- M** – dosažený příjem (mzda) započitatelný do vyměřovacího základu zdravotního pojištění,
- MIM** – výše minimální mzdy,
- MIP** – pojistné vypočtené z minimální mzdy,
- ODP** – odpočet,
- V** – počet kalendářních dnů neplaceného volna,
- VD** – víkendové dny.

Podle ZPZP je OSVČ povinná:

- do 1 měsíce ode dne, ve kterém měla podat daňové přiznání za předchozí zdaňovací období, předložit Přehled, a to všem pojišťovnám, u kterých byla v tomto období pojištěna,
- v případě, že daňové přiznání zpracovává daňový poradce, doložit příslušné zdravotní pojišťovně tuto skutečnost do 30. dubna kalendářního roku, ve kterém má povinnost podat daňové přiznání za předchozí kalendářní rok,
- ohlásit změny údajů uvedených na Přehledu,
- ohlásit a doložit změnu jména, příjmení, trvalého pobytu, rodného čísla, obchodního jména, sídla nebo místa podnikání, identifikačního čísla a čísla bankovního účtu, je-li z něj placeno pojistné,
- na vyžádání zdravotní pojišťovny předložit účetní doklady, které jsou potřebné pro provedení kontroly odvodu pojistného,
- při kontrole placení pojistného nezatajovat doklady, které má k dispozici,
- pro hlášení údajů stanovených ZPZP používat tiskopisy příslušné zdravotní pojišťovny,
- v případě změny zdravotní pojišťovny předložit nové zdravotní pojišťovně doklad o výši záloh vypočtených z vyměřovacího základu.

Za nesplnění nebo porušení těchto povinností může příslušná zdravotní pojišťovna uložit plátcí pojistného **pokutu až do výše 50 000 Kč** za jednotlivé nesplnění nebo porušení povinností. Pokutu lze uložit do 2 let ode dne, kdy se příslušná zdravotní pojišťovna o nesplnění nebo porušení povinnosti dozvěděla, nejpozději však do 5 let ode dne, kdy k nesplnění nebo porušení povinnosti došlo.

OSVČ je dále podle ZPZP povinná odvádět pojistné, resp. zálohy na pojistné na zdravotní pojištění. Pokud zálohu nebo případný doplatek pojistného neuhradí ve stanovené lhůtě nebo ho uhradí v nesprávné výši, je povinná podle § 18 odst. 1 ZPZP platit **penále** (viz podkapitola 11.4).

8.2 Vyměřovací základ a pojistné OSVČ

OSVČ platí pojistné na zdravotní pojištění ve výši 13,5 % z vyměřovacího základu. Výše vyměřovacího základu činí 50 % daňového základu. Daňovým základem se pro účely zdravotního pojištění rozumí dílčí základ daně z příjmů ze samostatné činnosti podle ZDP, které jsou nebo by byly, pokud by podléhaly zdanění v ČR, předmětem daně z příjmů fyzických osob.

Pokud má OSVČ povinnost podávat daňové přiznání, lze výši daňového základu pro účely stanovení vyměřovacího základu OSVČ zjistit podle platného tiskopisu daňového přiznání. Daňovým základem se rozumí údaj v řádku 37 daňového přiznání (což je shodný údaj jako v řádku 113 přílohy č. 1 daňového přiznání).

OSVČ platí pojistné na zdravotní pojištění formou **záloh na pojistné a (případného) doplatku pojistného.**

11. Sankce, splátkové kalendáře a přeplatky

11.1 Pokuty

Pokutou rozumíme majetkovou sankci uloženou ve správním řízení, kterou jsou zaměstnavatel, OSVČ, OBZP nebo pojištěnec povinni zaplatit za porušení konkrétních povinností stanovených v ZVZP a ZPZP. V dalším textu jsou popsány pokuty u zaměstnavatelů (*viz podkapitola 11.1.1.*), OSVČ (*viz podkapitola 11.1.2*) a OBZP (*viz podkapitola 11.1.3*).

11.1.1 Zaměstnavatelé

Zaměstnavatelům je možno uložit pokutu zejména za následující porušení zákona.

❑ Nesplnění oznamovací povinnosti

Řádné plnění oznamovací povinnosti patří mezi základní povinnosti každého zaměstnavatele ve vztahu ke zdravotním pojišťovnám, u kterých jsou pojištěni jeho zaměstnanci. Jestliže zaměstnavatel v důsledku neoznámení, popřípadě opožděného oznámení, změny zdravotní pojišťovny zaměstnancem provádí odvody pojistného ve prospěch jiné zdravotní pojišťovny než té, u které je zaměstnanec pojištěn, vyčíslí zdravotní pojišťovna, které mělo být pojistné správně odváděno, dlužné pojistné a **vyměří penále**. Zaměstnavatel může takto zdravotní pojišťovnou vyměřené penále po zaměstnanci vymáhat.

Povinností zaměstnavatele je informovat zdravotní pojišťovnu o skutečnostech rozhodných pro vznik nebo zánik povinnosti státu platit za zaměstnance pojistné (např. přiznání starobního důchodu zaměstnanci, nástup ženy na mateřskou dovolenou aj.). Tuto oznamovací povinnost má zaměstnavatel i v těch případech, kdy povinnost státu vznikla v době, kdy zaměstnanci poskytl pracovní volno bez náhrady příjmu, jsou-li mu tyto skutečnosti známy.

O oznamovaných skutečnostech si zaměstnavatel musí vést evidenci a dokumentaci.

Příslušná zdravotní pojišťovna může při nesplnění oznamovací povinnosti uložit zaměstnavateli pokutu až do výše 200 000 Kč, při opakovaném nesplnění oznamovací povinnosti může být uložena pokuta až do výše dvojnásobku uložené pokuty, takže její maximální výše může činit 400 000 Kč (*viz § 44b ZVZP*).

Pokutu lze uložit do 2 let ode dne, kdy zdravotní pojišťovna zjistila nesplnění oznamovací povinnosti plátcem pojistného, nejdéle však do 5 let od doby, kdy měla být oznamovací povinnost splněna.

Poznámka: Takto vymezené časové omezení prekluzivních lhůt vychází ze znění § 44b odst. 2 ZVZP. Příslušné lhůty jsou platné.

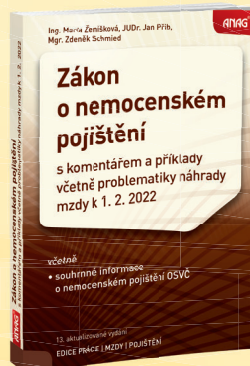
MĚSÍČNÍK
MZDOVÁ ÚČETNÍ

EDICE
PRÁCE I MZDY I POJIŠTĚNÍ

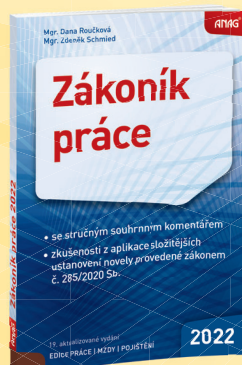
DVOUMĚSÍČNÍK
PRAKTICKÁ PERSONALISTIKA

EDICE
PRÁCE I MZDY I POJIŠTĚNÍ

MĚSÍČNÍK
ÚČETNÍ A DANĚ

EDICE
PRÁCE I MZDY I POJIŠTĚNÍ

